

სსსმ მოსწავლეების ტრანზიციის მხარდამჭერი მექანიზმები სკოლაში და დირექტორის როლი ამ პროცესში

ნახუცრიშვილი ნინო

იაკობ გოგებაშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, თელავი

DOI: <https://doi.org/10.52340/idw.2023.101>

აბსტრაქტი. სწავლა-სწავლების შედეგიანობა და მოსწავლის აკადემიური მიღწევები ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლაში მრავალ ფაქტორზეა დამოკიდებული. ცხადია, ყველა წარმატებას თუ წარუმატებლობას თავისი გამომწვევი მიზეზები და წინა პირობა გააჩნია. თუმცა, როდესაც საუბარია დაწყებით საფეხურზე მოსწავლის წარუმატებლობაზე, ამ შემთხვევაში ზოგჯერ ყურადღების მიღმა რჩება ტრანზიციის პროცესი, რაც მოსწავლის წარმატებული სასწავლო საქმიანობის განმსაზღვრელი მნიშვნელოვანი წინაპირობაა.

ტრანზიცია ინდივიდუალურად სხვადასხვაგვარად აისახება თითოეული ბავშვის ფსიქიკაში. მართალია მას გარკვეულწილად განმავითარებელი ფუნქციაც აკისრია, მაგრამ ამავდროულად ერთგვარ სტრესულ ფონსაც ქმნის და არ არის ადვილი პროცესი ბავშვისთვის. ამიტომ აუცილებლად საჭიროებს მხარდამჭერი ქმედითი ღონისძიებების გატარებას, შესაბამისი დამოკიდებულებების და პირობების შექმნას სკოლაში. როდესაც საქმე ეხება სსსმ მოსწავლეს, ბევრად მეტია გამოწვევები და ტრანზიციის ყოველი კომპონენტის სათანადოდ განხორციელების საჭიროება. ამ პროცესის დაგეგმვა-წარმართვაში და სკოლის სწორი სტრატეგიის შემუშავებაში მთავარი მისია აკისრია სკოლის ხელმძღვანელს. ამ მიმართულებით საჯარო სკოლების სტრატეგიის და არსებული რეალობის შესაფასებლად ნაშრომში წარმოდგენილია თელავის მუნიციპალიტეტის საჯარო სკოლების დირექტორთა კვლევის შედეგები, რამაც ნათელყო, რომ მიუხედავად მათი პოზიტიური განწყობისა და სკოლაში ბავშვთა ტრანზიციის ხელშეწყობის მნიშვნელობის გააზრებისა, მაინც არსებობს ხარვეზები, რაც ახლავს ტრანზიციის პროცესს და რაც დროულ გამოსწორებას საჭიროებს. ეს ეხება სკოლის მიერ სსსმ ბავშვების ტრანზიციის ხელშეწყობის შიდა პოლიტიკის (შესაბამისი რეგულაციებით) და სსსმ ბავშვების ტრანზიციის პროგრამის შემუშავებას, მშობლებთან კომუნიკაციის მრავალფეროვანი და ტრანზიციის ხელშეწყობი ეფექტიანი აქტივობების განხორციელებას, ქმედითი ღონისძიებების გატარებას სკოლის გარემოს და ინფრასტრუქტურის მოწესრიგება-მორგებისთვის მოსწავლეთა საჭიროებებზე (მათ შორის სსსმ მოსწავლეზე), სკოლამდელ დაწესებულებასთან თანამშრომლობის ეფექტური მექანიზმების ამუშავებას და სხვ.

თუნდაც ერთი მუნიციპალიტეტის მაგალითზე ჩატარებული კვლევის შედეგები გვამღევეს იმის უფლებას, რომ ვისაუბროთ არსებულ რეალობაზე და დავსკვნათ, რომ ტრანზიციის თვალსაზრისით ჯერ კიდევ ბევრია საკეთებელი და ამ მიმართულებით საქმიანობა სკოლების ერთ-ერთ მთავარ სტრატეგიულ მიმართულებად უნდა იქცეს.

საკვანძო სიტყვები: ტრანზიცია, გამოწვევები, სსსმ ბავშვი, მხარდამჭერი მექანიზმები, სკოლის დირექტორი.

სწავლა-სწავლების შედეგიანობა და მოსწავლის აკადემიური მიღწევები

ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლაში მრავალ ფაქტორზეა დამოკიდებული. ცხადია, ყველა წარმატებას თუ წარუმატებლობას თავისი გამომწვევი მიზეზები და წინა პირობა გააჩნია. თუმცა, როდესაც საუბარია დაწყებით საფეხურზე მოსწავლის წარუმატებლობაზე, ამ შემთხვევაში ზოგჯერ ყურადღების მიღმა რჩება ტრანზიციის პროცესი, რაც მოსწავლის წარმატებული სასწავლო საქმიანობის განმსაზღვრელი მნიშვნელოვანი წინაპირობაა. ამავდროულად, ის ფაქტიც, რომ დღეს ბავშვი სკოლაში შედის საშუალოდ 6 წლის ასაკში, მნიშვნელოვნად ზრდის ტრანზიციის როლს ბავშვის ცხოვრებაში. შესაბამისად, დიდ დატვირთვას იძენს ტრანზიციის ხელშეწყობა და სათანადოდ განხორციელება, რაც სკოლის საქმიანობის ერთ-ერთი პრიორიტეტული მიმართულება უნდა იყოს. აღნიშნულიდან გამომდინარე, აქტუალურია ამ მხრივ საჯარო სკოლებში არსებული სიტუაციის შესწავლა-განალიზება, რაც დაფუძნებული იქნება კვლევის შედეგად მოძიებულ უტყუარ ინფორმაციაზე ამ საკითხის მიმართ სკოლის ხელმძღვანელ პირთა დამოკიდებულებების, მოსაზრებების შესახებ. ეს მოგვცეს ტრანზიციის ხელშეწყობის მიზნით სკოლების სტრატეგიის შეფასების რეალურ სურათს, გამოვლინდება ამ მიმართულებით დაგეგმილი თუ განხორციელებული აქტივობების ძლიერი და სუსტი მხარეები, რაც თავის მხრივ ხელს შეუწყობს არსებული პრობლემების გადაწყვეტის ოპტიმალური გზების, საშუალებების, სტრატეგიების მოძიებას და განხორციელებას.

ბავშვის ცხოვრებაში სკოლაში შესვლა ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ეტაპია, რასაც ახლავს გარკვეული ცვლილებები: ერთი სისტემიდან (მაგალითად სკოლამდელი დაწესებულებიდან, ოჯახიდან და სხვ), მნიშვნელოვნად განსხვავებულ სისტემაში, სკოლაში გადასვლა, გარემო პირობების შეცვლა, განსხვავებულ გარემოში ახალი მოთხოვნების შეგუება და ა. შ. ერთი სისტემიდან, პირობიდან მეორეში გადასვლა, ანუ ტრანზიცია ინდივიდუალურად სხვადასხვაგვარად აისახება თითოეული ბავშვის ფსიქიკაში. მართალია მას გარკვეულწილად განმავითარებელი ფუნქციაც აკისრია, მაგრამ ამავდროულად ერთგვარ სტრესულ ფონსაც ქმნის და არ არის ადვილი პროცესი ბავშვისთვის. ამიტომ აუცილებლად საჭიროებს მხარდამჭერი ქმედითი ღონისძიებების გატარებას, შესაბამისი დამოკიდებულებების და პირობების შექმნას სკოლაში.

რა გამოწვევების წინაშე შეიძლება აღმოჩნდეს ბავშვი სკოლაში ტრანზიციისას? სფეროს სპეციალისტები განიხილავენ არაერთ გამოწვევას, რაც დაკავშირებულია ნაცნობი და ჩვეული გარემოს დატოვება/შეცვლასთან და ახალ, განსხვავებულ ფიზიკურ თუ სოციალურ გარემოს „მიღებასთან“, ახალ ურთიერთობებთან, განსხვავებულ დღის რეჟიმთან და რუტინასთან, გარკვეულ ვალდებულებებთან, განსხვავებულ და მნიშვნელოვნად გაზრდილ მოთხოვნებთან, პასუხისმგებლობებთან, თვისებრივად განსხვავებულ აქტივობებთან, სადაც საკუთარი სურვილით შერჩევის და განხორციელების ნაკლები შესაძლებლობა ეძლევათ და სხვ. (წულაძე, მ., 2020).

როგორც ვხედავთ სკოლაში ტრანზიცია არაერთი გამოწვევის წინაშე აყენებს ბავშვს, მაგრამ თუ მას სპეციალური საჭიროებები გააჩნია, ეს პროცესი ბევრად კომპლექსური და რთული ხდება, რაც შესაძლოა გამოწვეული იყოს სხვადასხვა მიზეზებით: სსსმ ბავშვს, შესაძლოა არ ჰქონდეს საკმარისი სკოლამდელი გამოცდილება; შეზღუდული შესაძლებლობიდან გამომდინარე, არ შეეძლოს დამოუკიდებლად ფუნქციონირება, უჭირდეს თვითმომსახურება, კომუნიკაცია, არ გააჩნდეს სოციალური და რიგი უნარები, რაც საჭიროა ახალ გარემოში ადაპტაციისთვის და სხვა. და თუ ბავშვთან ერთად სპეციფიკური საჭიროებები გააჩნია ოჯახსაც, (ინფორმაციის დეფიციტი და „მოუშაადებლობა“ ტრანზიციის პროცესისადმი, ბავშვის მხარდამჭერი სტრატეგიების არასაკმარისი ფლობა, ბავშვის მდგომარეობის

„მიუღებლობა“, „არ აღიარება“, ტრანზიციის პროცესში ჩართული სკოლის წარმომადგენლებთან ურთიერთთანამშრომლობის უგულვებელყოფა და სხვ.), მაშინ მდგომარეობა უფრო რთულდება.

გამოწვევების წინაშე შეიძლება აღმოჩნდეს ასევე სკოლაც. მას შეიძლება არ ჰქონდეს სწორი ხედვა, თუ როგორ შეუწყოს ხელი სპეციალური საჭიროების მქონე ბავშვს, არასაკმარისი ინფორმაცია ჰქონდეს კონკრეტული ბავშვის შესაძლებლობებისა და საჭიროების შესახებ, არ ჰქონდეს ბავშვის საჭიროებებზე მორგებული ფიზიკური გარემო, არ გააჩნდეს კონკრეტული საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე ბავშვის ხელშეწყობის კომპეტენციები, შესაბამისი ადამიანური/პროფესიული და მატერიალურ-ტექნიკური რესურსი, და სხვა. (წულაძე, მ., ხვადაგიაიანი მ., 2018).

ამდენად, როდესაც ტრანზიციის ეხება სპეციალური საჭიროების მქონე ბავშვს, საკითხი ბევრად სენსიტიური ხდება და ეს მეტი პასუხისმგებლობის წინაშე აყენებს შესაბამის ინსტიტუციას, სტრუქტურას თუ ტრანზიციის პროცესში ჩართულ პირებს, რომ ქმედითი და დროული ღონისძიებებით უზრუნველყონ ეფექტური მხარდაჭერა ბავშვისთვის, რათა პროცესი სტრესული არ იყოს მისთვის, არ შეაფერხოს ბავშვის განვითარება და არ დათრგუნოს პოზიტიური დამოკიდებულების ჩამოყალიბება სკოლისა თუ სწავლისადმი.

ცხადია, სკოლაში ტრანზიციის დამოკიდებულება რიგ წინაპირობებზე: თუ რა მზაობა გააჩნია ბავშვს ახალ პირობებთან, გარემოსთან შესაგუებლად, რა გარემოდან მოდის ბავშვი სკოლაში? და სხვ. რაც ნაკლები მზაობა აქვს ბავშვს და რაც მეტად განსხვავდება „ძველი“ და „ახალი“ გარემო ერთმანეთისგან, მით მეტი გამოწვევები წარმოიქმნება ტრანზიციისას და ბევრად აქტუალური ხდება ბავშვის მხარდაჭერის საჭიროება სკოლის მხრიდან.

ყველა ბავშვი უნიკალურია და ის ხასიათდება კონკრეტული მახასიათებლებით. ეს თავისთავად ქმნის საჭიროებას, რომ მისთვის ინდივიდუალურად შეიქმნას მხარდაჭერი გარემო სკოლაში. რა როლი აკისრია ამის უზრუნველყოფაში სკოლის ხელმძღვანელს?, რა ქმედითი ღონისძიებებით უნდა უზრუნველყოს მან სკოლის ეფექტური მართვა, რომ მაქსიმალურად შეუწყოს ხელი სკოლაში სსსმ მოსწავლის ტრანზიციას? ცხადია, ღონისძიებების განხორციელებამდე უპირველესად საჭიროა სრული ინფორმაციის მოპოვება ბავშვის შესახებ და შემდეგ მის საფუძველზე, ბავშვის საჭიროებების შესაბამისი აქტივობების დაგეგმვა და განხორციელება, მხარდაჭერი გარემოს შექმნა და ტრანზიციის ხელშეწყობა. ამიტომ, ამ პროცესის ეფექტიანად წარმართისათვის მნიშვნელოვანია სკოლის მიერ კონკრეტული აქტივობებით გაწერილი ტრანზიციის ხელშეწყობის პროგრამის შემუშავება. როგორც სფეროს სპეციალისტები მიიჩნევენ შესაძლოა ზოგიერთ ბავშვს ინდივიდუალურად მის საჭიროებებზე მორგებული დამატებითი, სპეციფიკური მხარდაჭერა და პროცედურები დასჭირდეს. ესეც აუცილებლად უნდა აისახოს პროგრამაში, რომ ინკლუზიურობის პრინციპის დაცვით მოხდეს ბავშვის ინდივიდუალური საჭიროებების შესაბამისი ქმედითი ღონისძიებების დაგეგმვა, შემუშავება და განხორციელება. (წულაძე, მ., 2020).

ცხადია, ტრანზიციისთან დაკავშირებული თითოეული კომპონენტის განხორციელება და სსსმ მოსწავლისათვის სკოლაში ტრანზიციის პროცესის ხელშეწყობა დიდი გამოწვევების და ვალდებულებების წინაშე აყენებს სკოლას და სკოლის ადმინისტრაციას:

- უპირველესად უნდა აღვნიშნოთ ინფრასტრუქტურის მოწყობა მოსწავლის საჭიროებების შესაბამისად და სათანადო პირობების შექმნა, რაზედაც შესაძლოა სკოლის დირექციას დაჭირდეს სხვა ინსტიტუციების, ადგილობრივ მთავრობის, მერიის და სხვათა დახმარება; ამიტომ წინასწარ უნდა განისაზღვროს თუ რამდენად აკმაყოფილებს სკოლის არსებული ფიზიკური გარემო და ინფრასტრუქტურა მოსწავლის საჭიროებებს;

- უნდა შემოწდეს რამდენად შეესაბამება სკოლის ინვენტარი როგორც რაოდენობრივად, ისე ფუნქციურად მოსწავლეთა საჭიროებებს, მაგალითად, საკმარისია თუ არა, ან შესაძლებელია თუ არა მისი გამოყენება რაიმე კონკრეტული დანიშნულებით, რომ ყველა მოსწავლეს ქონდეს თანაბარი წვდომის და საჭიროების შესაბამისად მისი გამოყენების შესაძლებლობა და ა. შ. აქედან გამომდინარე შესაძლოა საჭირო გახდეს ფიზიკური გარემოს ადაპტაცია, სხვადასხვა სახის აკომოდაციის განხორციელება, და სხვა;
- სკოლის დირექციისთვის ასევე მნიშვნელოვანი საზრუნავია ადამიანური რესურსის მზაობაც. დროულად უნდა გაირკვეს ფლობენ თუ არა პედაგოგები კომპეტენციებს, რომ სხვადასხვა სტრატეგიების, მიდგომების, რესურსების ეფექტური გამოყენებით გაუმკლავდნენ გამოწვევებს და სათანადო მხარდაჭერა გაუწიონ მოსწავლეს მისი საჭიროების შესაბამისად. სკოლის დირექცია სისტემატურად უნდა ზრუნავდეს საჭირო ადამიანური რესურსების გამოყოფაზე და მათ პროფესიულ ზრდაზე. რეალობიდან გამომდინარე, შესაძლოა საჭირო გახდეს სპეციალური მასწავლებლის დაქირავება, საჭიროების შემთხვევაში, მისი პროფესიული გადამზადება;
- დირექციამ ასევე უნდა იზრუნოს სსსმ მოსწავლისათვის საჭირო დამატებითი მომსახურების უზრუნველყოფაზეც და ამ მიზნით ქმედითი ღონისძიებების გატარებაზე. ამ მიზნით დირექტორის/სხვა ხელმძღვანელი პირის მიერ დროულად უნდა მოხდეს სათანადო ზომების მიღება და განხორციელება;
- სსსმ მოსწავლეთათვის მხარდამჭერი ქმედითი გადაწყვეტილებების მისაღებად განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება მოსწავლის მშობლებთან, აღმზრდელ პირებთან, ასევე, მულტიდისციპლინურ გუნდთან კოორდინირებულ თანამშრომლობას. ამ უკანასკნელთან თანამშრომლობით სკოლამ, მშობელმა, საჭიროების შემთხვევაში შეუძლიათ მიიღონ კვალიფიციური მხარდაჭერა სკოლაში საჭირო მომსახურების უზრუნველყოფის საკითხებზე.

კვლევებით დასტურდება, რომ ტრანზიცია ითვლება წარმატებულად, თუ ის კონცენტრირებულია ყველა საჭირო და დაინტერესებული მხარის ეფექტიან ურთიერთთანამშრომლობაზე, როდესაც ხდება პასუხისმგებლობების გადანაწილება მხარეებს შორის, ფოკუსირებულია ძლიერ მხარეებზე დაფუძნებულ პერსპექტივაზე, საჭირო რესურსების მოძიებაზე, ეფექტურ დაგეგმვასა და შეფასებაზე, კონცეპტუალურ ცვლილებებზე. (BOB PERRY., 2007).

ამდენად, ტრანზიციის პროგრამის ეფექტიანობა და ხარისხი დამოკიდებულია პროცესში ჩართული ყველა მხარის კომუნიკაციასა და ურთიერთშეთანხმებულ საქმიანობაზე. უნდა აღინიშნოს სკოლისა და სკოლამდელი დაწესებულების ურთიერთთანამშრომლობითი აქტივობების როლის შესახებაც ბავშვთა ტრანზიციის ხელშესაწყობად.

ზოგადად, ტრანზიციასთან მიმართებაში სკოლის მზაობა და ხელშეწყობა მნიშვნელოვანია როგორც ბავშვის სკოლაში ტრანზიციის პროცესამდე წინა პერიოდში, ისე პროცესის დროს. ამიტომ სკოლამ მუშაობა ამ ორივე მიმართულებით უნდა წარმართოს. წინა პერიოდში გამორჩეულად უნდა იზრუნოს იმისათვის, რომ წინასწარ მოხდეს ბავშვისთვის, მისი მშობლისთვის სასკოლო გარემოს გაცნობა, სადაც მას მოუწევს ტრანზიციის პროცესის გატარება, დაგეგმოს და განახორციელოს ქმედითი ღონისძიებები. მშობელი ინფორმირებული უნდა იყოს თუ მომსახურების რა სერვისებს სთავაზობს სკოლა მოსწავლეს მისი საჭიროებების დასაკმაყოფილებლად; რამდენად შეძლებენ მასწავლებლები და/ან სპეციალისტები ბავშვის მიმდინარე აქტივობებში ჩართვას, რა რესურსები აქვს სკოლას მისი შვილის სწავლის მხარდასაჭერად, რამდენად კომფორტულად და უსაფრთხოდ იქნება ბავშვი სკოლაში,

რამდენად შედეგიანი იქნება სკოლაში სწავლა მისი შვილისთვის და სხვა;

სკოლებში ბავშვების ტრანზიციის ხელშეწყობის არსებული სიტუაციის დასადგენად და ამ საკითხის მიმართ სკოლის ხელმძღვანელ პირთა დამოკიდებულებების, მოსაზრებების შესწავლა-გაანალიზების მიზნით განვახორციელეთ საჯარო სკოლების დირექტორთა კვლევა თელავის მუნიციპალიტეტის მასშტაბით და სადაც მოქმედი 27 საჯარო სკოლიდან, მონაწილეობა მიიღო 26 სკოლის დირექტორმა. კვლევისთვის შეირჩა 14 კითხვისგან შედგენილი კითხვარი. კვლევის შედეგად გამოიკვეთა რიგი აქტუალური საკითხები, რაც უკავშირდება სსსმ ბავშვების ტრანზიციას სკოლაში და ამ პროცესის ხელშეწყობას საჯარო სკოლებში.

პასუხების შედეგად გამოვლინდა, რომ გამოკითხულ რესპოდენტთა 96,2% ახორციელებს ქმედით ღონისძიებებს სკოლაში სსსმ მოსწავლეების ტრანზიციის ხელშეწყობისა და ეფექტიანი პრაქტიკის დამკვიდრების მიზნით. რესპოდენტებმა მიუთითეს შეთავაზებულიდან კონკრეტული პასუხები, თუ რას მოიცავდა მათ მიერ განხორციელებული ღონისძიებები. გამოკითხვით დადგინდა, რომ მიუხედავად მათი უმრავლესობის პასუხისა, რომ ახორციელებენ ქმედით ღონისძიებებს, სსსმ ბავშვების ტრანზიციის ხელშეწყობის შიდა პოლიტიკა შესაბამისი რეგულაციებით შემუშავებული აქვს მხოლოდ 34,6% -ს, ხოლო სსსმ ბავშვების ტრანზიციის პროგრამა- 30,8% -ს.

რაც შეეხება მშობლებთან თანამშრომლობას, შესაბამის აქტივობებს სისტემატურად ახორციელებს 96,2%. ამ შემთხვევაში მხოლოდ ერთმა რესპოდენტმა დაფიქსირდა უარყოფითი პასუხი (3,8%). აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ზემოთ მითითებულ სამივე ღონისძიებას ახორციელებს რესპოდენტთა მხოლოდ 19,2%, რაც საკმაოდ დაბალი მაჩვენებელია.

კვლევაში მონაწილე დირექტორთა აბსოლუტურმა უმრავლესობამ, 92,3%-მა, დააფიქსირა, რომ მოსწავლეთა საჭიროებებზე, მათ შორის სსსმ მოსწავლეზე, სკოლის გარემო და ინფრასტრუქტურა მოწყობილი აქვთ. თუმცა, აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ უფრო დაზუსტებული პასუხები არ ადასტურებს ამ მაჩვენებელს: სკოლების 34,6 %-ს აქვს შშმ პირზე მორგებული შესაბამისი სასწავლო რესურსით და ტექნიკით აღჭურვილი რესურს ოთახი, 15,4 %-ს - რესურს ოთახი და შშმ პირის საჭიროებებზე მორგებული გარემო (მაგალითად, პანდუსი, ან ადაპტირებული სველი წერტილი), თუმცა არ უთითებენ არის თუ არა რესურსოთახი აღჭურვილი შესაბამისი სასწავლო რესურსით და ტექნიკით; 30,8 %-ს კი აქვს რესურს ოთახი, მაგრამ ის არ არის მორგებული შშმ პირზე შესაბამისი სასწავლო რესურსით და ტექნიკით აღჭურვილი, ხოლო 15,4 არ აქვს რესურს ოთახი, 3,8 %-ს კი, მართალია არ აქვს რესურს ოთახი, თუმცა აქვს ვიზუალური მასალები, პანდუსი და ადაპტირებული სანიტარული კვანძი. ამდენად, უმრავლეს შემთხვევაში სკოლების ინფრასტრუქტურა სრულად ვერ აკმაყოფილებს მოთხოვნებს.

შედარებით უკეთესი მაჩვენებლები დაფიქსირდა მოსწავლეთა მშობლებთან კომუნიკაციის თავლსაზრისით. როგორც რესპოდენტთა პასუხებიდან იკვეთება, სკოლების უმრავლესობას 92,3 %-ს შემუშავებული აქვს სსსმ მოსწავლეების მშობლებთან კომუნიკაციის გარკვეული სტრატეგია/ფორმა, როგორც მოსწავლეთა სკოლაში ტრანზიციის ხელშეწყობი საშუალება. ყველა რესპოდენტი მიუთითებს, რომ სკოლის ადმინისტრაცია, საგნის მასწავლებლები და სპეციალური მასწავლებელი, აქტიურად თანამშრომლობენ სსსმ პირის მშობლებთან, რომ ურთიერთობები არის სხვადასხვა სახის და ჯანსაღი.

რაც შეეხება კადრის პროფესიულ განვითარებაზე ზრუნვას სსსმ მოსწავლეების ტრანზიციის ხელშეწყობი კომპეტენციების დაუფლების მიზნით,

რესპოდენტთა 96,2 %-მა დადებითად უპასუხა ამ კითხვას. აქვე მოხდა დაკონკრეტება, თუ რა სახის აქტივობებით და როგორ უწყობენ ხელს კადრის განვითარებას ამ მიმართულებით. პასუხები გადანაწილდა ასე:

- ტრენინგების ორგანიზების და მასში პედაგოგთა აქტიური ჩართულობის ხელშეწყობა- 76,9%;
- შესაბამისი რესურსების მოძიება-შემენაზე ზრუნვა- 76,9% ;
- სხვადასხვა ქმედითი აქტივობების განხორციელება ურთიერთთანამშრომლობით გამოცდილების გაზიარების მიზნით- 69,2 %;
- სისტემატური თანამშრომლობითი კავშირები მულტიდისცილინურ გუნდთან და შესაბამის ინსტიტუციებთან- 88,5%;
- სხვა -7,7% მიუთითა ეს პასუხი, თუმცა არ დააკონკრეტა რას მოიცავდა ის;
- არ ვაკეთებთ ზემოთ დასახელებულ აქტივობებს- ამ კითხვაზე პასუხი არ დაფიქსირებულა, მიუხედავად იმისა, რომ წინა კითხვაზე ერთ-ერთმა რესპოდენტმა აღნიშნა, რომ არ ზრუნავდნენ კადრის განვითარებაზე.

კითხვაზე, იყენებენ თუ არა სკოლამდელ დაწესებულებასთან თანამშრომლობის ეფექტურ მექანიზმებს სსსმ მოსწავლეების ტრანზიციის პროცესის ხელშესაწყობად, დაფიქსირდა 23 - დადებითი პასუხი-88,5% ხოლო 3 -უარყოფითი-11,5%

კვლევით ასევე დადგინდა, რომ რესპოდენტთა 96,2 % -ს შემუშავებული აქვს გარკვეული მექანიზმები სსსმ პირველკლასელთა უკეთ გაცნობის მიზნით. განხორციელებული ღონისძიებებიდან რესპოდენტებმა მიუთითეს კონკრეტულად შემდეგი ღონისძიებები:

- კავშირები სკოლამდელ დაწესებულებებთან შესაბამისი ინფორმაციის მოძიების მიზნით- 92,3%;
- მშობლებთან/აღმზრდელებთან სისტემატური კავშირები-88,5%;
- ინდივიდუალურ საინფორმაციო ბარათების წარმოება მოსწავლეთა საჭიროებების და პერსონალური ინფორმაციის მოსაძიებლად - 42,3%;
- სხვა- 8, თუმცა არ დაუსახელებიათ კონკრეტულად რას მოიცავდა ეს ღონისძიება;
- არ ვაკეთებთ ზემოთ დასახელებულ აქტივობებს- 2 რესპოდენტი, 7,7%. რესპოდენტთა ეს რაოდენობა წინააღმდეგობაში მოდის „მექანიზმების შემუშავებაზე“ კითხვის პასუხების რაოდენობასთან, სადაც 96,2 % -მა დააფიქსირა, რომ შემუშავებული აქვს ეს მექანიზმები.

რაც შეეხება სსსმ მოსწავლის ტრანზიციის პროცესში ყველა ჩართული პირის/მხარის მონაწილეობით შეხვედრების ორგანიზების უზრუნველყოფა, აქ ყველა რესპოდენტმა, დადებითი პასუხი დააფიქსირა.

ყურადსაღებია რესპოდენტთა პასუხები კითხვაზე, დგას თუ არა გამოწვევის წინაშე თქვენი სკოლა სსსმ მოსწავლის ტრანზიციის განხორციელებისას?. დაახლოებით 58 %-მა დადებითად უპასუხა ამ შეკითხვას, ხოლო 42% მიიჩნევს, რომ სკოლა არ დგას გამოწვევების წინაშე, მიუხედავად რიგი პრობლემებისა, რომელიც გამოიკვეთა კვლევის შედეგად, მაგალითად ინფრასტრუქტურის მოწყობის აუცილებლობა.

და ბოლოს, კომენტარის სახით, უმრავლესმა რესპოდენტმა აღნიშნა, რომ ეს სფერო არის მნიშვნელოვანი, სენსიტიური და სკოლისთვის მნიშვნელოვანია სსსმ მოსწავლეებზე ზრუნვა მათი საჭიროებების შესაბამისად და სსსმ მოსწავლის ტრანზიციის განსახორციელების პროცესში ყველა ჩართული პირის, მხარის მონაწილეობაა საჭირო.

ამდენად, ჩატარებულმა კვლევამ ნათლად გამოავლინა სკოლების დირექტორთა პოზიცია საკითხისადმი, თუმცა, მათი პოზიტიური განწყობისა და სკოლაში ბავშვთა ტრანზიციის

ხელშეწყობის მნიშვნელობის გააზრებისა, მაინც გამოიკვეთა ის ხარვეზები რაც ახლავს ტრანზიციის პროცესს და გამოვლინდა ის აუცილებელი ღონისძიებები, რაც უნდა განხორციელდეს არსებული ხარვეზების მოსაგვარებლად:

ტრანზიციის ხელშეწყობად ერთობ მნიშვნელოვანია ყველა სკოლამ შეიმუშაოს სსსმ ბავშვების ტრანზიციის ხელშეწყობის შიდა პოლიტიკა შესაბამისი რეგულაციებით, სსსმ ბავშვების ტრანზიციის პროგრამა, რაშიც სასურველია აქტიური მონაწილეობა მიიღონ ბავშვთა ტრანზიციის პროცესში ჩართულმა პერსონალმა, ხოლო, ამ პოლიტიკის განხორციელების მთავარი სტრატეგი უნდა იყოს თავად სკოლის ხელმძღვანელი პირი; სკოლის შინაგანაწესი უნდა შეიცავდეს ტრანზიციასთან დაკავშირებულ საკითხებს, მნიშვნელოვანია შემუშავდეს ბავშვის ტრანზიციის მხარდამჭერი მექანიზმები და მათი განხორციელების ვალდებულებები გადანაწილდეს კონკრეტულ პირებზე, ასევე, შემუშავდეს სკოლის, მშობლების, სკოლამდელი დაწესებულების, ტრანზიციის პროცესში ჩართული სხვა ინსტიტუციების თუ პირების ურთიერთთანამშრომლობის მექანიზმები, დაიგეგმოს და განხორციელდეს ტრანზიციის მხარდამჭერი ღონისძიებები, სკოლამ უნდა მოიძიოს და დანერგოს ტრანზიციის პროცესში მონაწილე ყველა სუბიექტთან ინფორმაციის დროული მიღება-გაცემის ეფექტიანი სტრატეგიები;

ასევე, ღირებულია გაძლიერდეს მშობლებთან კომუნიკაცია და გამრავალფეროვნდეს ტრანზიციის ხელშეწყობ ღონისძიებებში მათი ჩართულობის სხვადასხვა აქტივობები. მნიშვნელოვანია მშობელთა ინფორმირებულობაც ტრანზიციის საკითხებზე, რაც გაზრდის მათ დაინტერესებას და აქტიურობას, გაძლიერებს სკოლასთან ურთიერთთანამშრომლობას.

სერიოზული სამუშაოებია ჩასატარებელი სკოლების გარემოსა და ინფრასტრუქტურის მოწესრიგება-მორგებისთვის მოსწავლეთა საჭიროებებზე (მათ შორის სსსმ მოსწავლეზე), კვლევით დადგინდა, რომ სკოლების მხოლოდ მესამედს აქვს შშმ პირზე მორგებული შესაბამისი სასწავლო რესურსით და ტექნიკით აღჭურვილი რესურს ოთახი, რაც იძლევა სერიოზული დაფიქრების საფუძველს. მიგვაჩნია, რომ ამ მიმართულებით უნდა გაძლიერდეს ყველა იმ ინსტიტუციის ხელშეწყობა და დახმარება სკოლებისადმი, რომელთაც ევალებათ და ხელეწიფებთ ამ საკითხის მოგვარება. სახელმწიფო ინსტიტუციებთან ერთად ეს შესაძლოა იყოს სხვადასხვა არასამთავრობო ორგანიზაციები, ფონდები, ბიზნესმენები, მეცენატები და სხვ.

რაც შეეხება სკოლამდელ დაწესებულებასთან თანამშრომლობის ეფექტურ მექანიზმებს, მართალია უარყოფითი პასუხები დიდი პროცენტით არ დაფიქსირებულა, მაგრამ დირექტორთა პასუხებიდან გამოიკვეთა ამ მიმართულებით მუშაობის გამრავალფეროვნების საჭიროება. ვფიქრობთ ეფექტიანი იქნება ამ ორი ინსტიტუციის წარმომადგენელთა პერიოდული სამუშაო შეხვედრები, სადაც მოხდება რიგი აქტუალური საკითხების განხილვა, გამოწვევების გადასაწყვეტად სამოქმედო გეგმების დასახვა ორივე ინსტიტუციის მონაწილეობით. ეს ამავედროულად წაადგება ტრანზიციის სათანადოდ განხორციელების ხელშეწყობის მიზნით სკოლის და სკოლის ხელმძღვანელთა პასუხისმგებლობის გაზრდას, საკითხის მეტად გათავისებას, რომ ნათლად დაინახონ და სწორად შეაფასონ არსებული რეალობა, დასახონ და განახორციელონ ქმედითი ღონისძიებები ამ მიმართულებით.

ამ პროცესში არანაკლებ მნიშვნელოვანია ერთგვარი თვითშეფასების მექანიზმების დანერგვა და საქმიანობის ცალკეული მიმართულებების პერიოდული შემოწმება-შეფასება, რომლის შედეგების განხილვა-გაანალიზება, არსებული გამოწვევების სწორი შეფასება და მათი დაძლევის ეფექტიანი სტრატეგიების შემუშავება უნდა გახდეს ყოველი შემდგომი

ეტაპის წარმატებული განხორციელების საწინდარი.

და ბოლოს, შეგვიძლია აღვნიშნოთ, რომ თუნდაც ერთი რაიონის მაგალითზე ჩატარებული კვლევის შედეგები გვაძლევს უფლებას დავაფიქსიროთ, რომ ტრანზიციის თვალსაზრისით ჯერ კიდევ ბევრია საკეთებელი, რომ ამ მიმართულებით საქმიანობა სკოლების საქმიანობის ერთ-ერთ მთავარ სტრატეგიულ მიმართულებად იქცეს, სადაც ამ პროცესში მონაწილე ყველა პირს, ინსტიტუციას ექნება გათავისებული ის ფუნქციები, რაც უნდა განახორციელოს ბავშვის წარმატებული ტრანზიციისთვის სკოლაში. მიღწეული წარმატებები კი იქნება მაჩვენებელი იმისა, რომ სკოლაში ეფექტიანად განხორციელდა მოსწავლეთა ტრანზიციის პროცესი და ბავშვმა მიიღო ყველა საჭირო მხარდაჭერა ამ მიმართულებით.

ლიტერატურა:

1. ბაგრატიონი-გრუზინსკი, მ., ბარქაია, ც., წულაძე, მ., ხვადაგიანი, მ., კვაჭამე, ჟ., ზაქარეიშვილი, მ., მიდელაური, ვ. (2019) ადრეული ბავშვობა და ტრანზიცია სკოლაში გზამკვლევი ტრანზიციის პროცესში ჩართული სპეციალისტებისა და ოჯახებისათვის გზამკვლევი შექმნილია საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტგროს კოორდინაციით. ღია საზოგადოების ფონდი;

2. წულაძე, მ., ხვადაგიანი მ. (2018). სპეციალური საჭიროების მქონე ბავშვთა სკოლაში ტრანზიციის ხელშეწყობა, დამხმარე სახელმძღვანელო, გზამკვლევი მომზადდა არასამთავრობო ორგანიზაციების „განათლების განვითარების და დასაქმების ცენტრი“ და „ინოვაციები ინკლუზიური საზოგადოებისთვის“ თანამშრომლობით; განათლების განვითარების და დასაქმების ცენტრი;

3. წულაძე, მ. (2020). მზად ვართ პირველკლასელების დასახვედრად ბავშვების სკოლაში ტრანზიციისმხარდაჭერის სახელმძღვანელო; სახელმძღვანელო შექმნილია არასამთავრობო ორგანიზაციის „ინოვაციები ინკლუზიური საზოგადოებისათვის“ მიერ, „საქართველოს ღია საზოგადოების ფონდის“ მიერ დაფინანსებული პროექტის ფარგლებში - „ტრანზიციის პრაქტიკის მდგრადად ინტეგრირება ადრეული და დაწყებითი განათლების სისტემაში - III ფაზა“;

3. PERRY, B. (2007) The Role of Schools and Communities in Children’s School Transition SUE DOCKETT,, [The role of schools and communities in children’s school transition \(transitiontoschool.net\)](http://transitiontoschool.net)

Mechanisms to support transition to pupils with special educational needs (SEN) at school and the role of headmaster in this process

Nakhutsrishvili Nino

Iakob Gogebashvili State University, Telavi

Abstract

Effectiveness of learning and teaching and pupil’s academic achievement in general educational school is relied on various factors. It’s obvious that every success or failure has its own causes and preconditions. Though, in the case of failure of primary level pupil transition process sometimes stays out of focus which is an essential determinant precondition of successful learning of a pupil.

Transition is reflected individually in each pupil’s psyche. It’s true that it carries

developmental function, but at the same time it creates stressful background and isn't an easy process for a child. That's why it really requires the implementation of certain supportive and effective mechanisms and accordingly creation of conditions and relationships at school. When the case refers to SEN pupil we face more challenges and there is greater need to implement each component of transition appropriately. In planning and implementation of this process as well as creation correct strategy of a school its headmaster bears major role. To evaluate public school strategies in this direction and to investigate existing reality at schools we have presented research results of headmasters of Telavi municipality public schools which made clear that besides their positive attitude and deep understanding to support transition process there still exists some gaps which needs to be improved on time. It refers to development of inner policy to support SEN pupils transition (with appropriate regulations) as well as creation SEN pupils transition program, implementation effective activities to communicate with parents and to support transition, activities to create and adjust school environment and infrastructure to pupils' needs (among them SEN pupils), implementation effective mechanism to cooperate with pre - school institutions, etc.

Even the research in one of the schools in the municipality allows us to talk about existing reality and conclude that there is still a lot of work to do in the transition process and the work in this direction should become one of the strategic directions at schools.

Key words: transition, challenges, SEN pupil, supportive mechanisms, school headmaster